

ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA RESURSLAR ASOSIDA RAQOBAT STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH

Yaxyaeva Inobat Karimovna

ORCID: 0009-0002-6565-4649

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti Phd

Nishanbaev Behzod Qahramaonjon o'g'li

ORCID: 0009-0004-3991-7219

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistranti

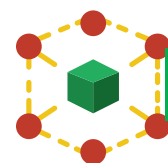
Annotatsiya. Mazkur maqolada kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqot jarayonida korxonalar resurslarining tarkibi, ularning raqobatbardoshlikka ta'siri hamda strategik boshqaruvdagi o'rni tahlil qilingan. Kichik ishlab chiqarish korxonalarida moddiy va moliyaviy resurslarning cheklanganligi sharoitida mehnat va nomoddiy resurslarning raqobat ustunligini ta'minlashdagi ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, resurslar asosida shakllantirilgan differentsiallash va fokuslangan raqobat strategiyalari kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida uchun eng maqbul yo'nalishlar ekanligi aniqlangan. Maqola natijalari kichik ishlab chiqarish korxonalarida strategik boshqaruvni takomillashtirishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

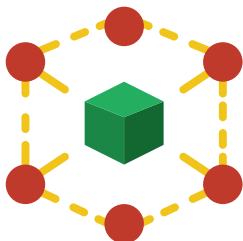
Kalit so'zlar: kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida, korxonalar resurslari, raqobat strategiyasi, resurslarga asoslangan yondashuv, raqobatbardoshlik, strategik boshqaruv.

Аннотация. В статье исследуются вопросы формирования конкурентной стратегии на основе ресурсов в малых предприятиях по производству обуви. В ходе исследования проанализирован состав ресурсов предприятия, их влияние на конкурентоспособность и роль в системе стратегического управления. Обосновано, что в условиях ограниченности материальных и финансовых ресурсов ключевое значение для малых производственных предприятий приобретают трудовые и нематериальные ресурсы. По результатам исследования установлено, что стратегии дифференциации и фокусирования, сформированные на основе ресурсов, являются наиболее эффективными для малых обувных предприятий. Полученные результаты имеют научно-практическое значение для совершенствования стратегического управления в малых производственных предприятиях.

Ключевые слова: малые обувные предприятия, ресурсы предприятия, конкурентная стратегия, ресурсный подход, конкурентоспособность, стратегическое управление.

Abstract. This article examines the formation of a resource-based competitive strategy in small footwear manufacturing enterprises. The study analyzes the structure of enterprise resources, their impact on competitiveness, and their role in strategic management. Under conditions of limited

material and financial resources, the importance of human and intangible resources in achieving competitive advantage is substantiated. The findings indicate that differentiation and focus strategies based on internal resources are the most appropriate for small footwear manufacturing enterprises. The results of the study provide scientific and practical implications for improving strategic management in small manufacturing firms.

Keywords: small footwear manufacturing enterprises, enterprise resources, competitive strategy, resource-based approach, competitiveness, strategic management.

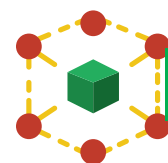
KIRISH

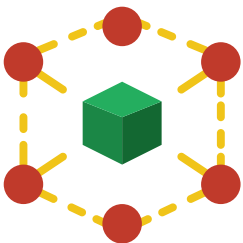
Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishlab chiqarish korxonalarining barqaror rivojlanishi va uzoq muddatli faoliyati ularning raqobatbardoshlik darajasi bilan bevosita bog'liqdir. Bozor muhitining murakkablashuvi, raqobatchilar sonining ortishi hamda iste'molchilar talabining tez-tez o'zgarib borishi korxonalaridan strategik boshqaruv jarayonida yangicha yondashuvlarni qo'llashni talab etmoqda. Ushbu jarayonda raqobat strategiyasini shakllantirish masalasi korxonalar boshqaruvining markaziy elementlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Kichik ishlab chiqarish korxonalarini, xususan poyabzal ishlab chiqarish sohasida faoliyat yurituvchi subyektlar, bozor iqtisodiyotida alohida o'rin egallaydi. Mazkur korxonalar iqtisodiyotning moslashuvchanligi, bandlikni ta'minlash va ichki bozorni to'ldirishda muhim rol o'ynashiga qaramasdan, ularning faoliyati ko'plab cheklolvar bilan tavsiflanadi. Moliyaviy resurslarning yetishmasligi, ishlab chiqarish quvvatlarining cheklanganligi, zamonaviy texnologiyalarga kirish imkoniyatining pastligi hamda marketing salohiyatining zaifligi kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarining raqobat muhitida mustahkam o'rin egallashiga to'sqinlik qiluvchi omillar hisoblanadi.

Poyabzal ishlab chiqarish sohasi yuqori raqobat darajasi, dizayn va sifatga nisbatan talabchanlik hamda import mahsulotlar bosimi bilan ajralib turadi. Ushbu sharoitda kichik korxonalar yirik ishlab chiqaruvchilar bilan bevosita narx yoki hajm bo'yicha raqobatlashish imkoniyatiga ega emas. Shu sababli, ular uchun raqobat strategiyasini shakllantirishda tashqi omillarga asoslangan yondashuvlardan ko'ra, ichki resurslar va imkoniyatlarga tayangan holda strategik qarorlar qabul qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda iqtisodiy adabiyotlarda raqobat ustunligini ta'minlashda korxonaning ichki resurslari va kompetensiyalarining roli tobora ortib borayotgani ta'kidlanmoqda. Ushbu yondashuvga muvofiq, korxonaning moddiy, moliyaviy va mehnat resurslari bilan bir qatorda, nomoddiy resurslari, jumladan bilim va tajriba, tashkiliy salohiyat, innovatsion qobiliyat va bozor bilan o'zaro munosabatlari raqobat strategiyasining asosiy manbai sifatida qaraladi. Kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarini uchun aynan ushbu resurslar raqobat muhitida farqlanish va barqaror ustunlikka erishish imkonini beradi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, ko'plab kichik ishlab chiqarish korxonalarida resurslardan foydalanish masalalari asosan qisqa muddatli operatsion vazifalar doirasida hal etiladi. Resurslarning strategik qiymatini aniqlash, ularni raqobat ustunligi manbai sifatida baholash va uzoq muddatli rivojlanish strategiyasiga integratsiyalash jarayoni yetarli darajada rivojlanmagan. Natijada, mavjud resurs salohiyati to'liq ishga solinmaydi va korxonaning raqobatbardoshligi cheklanib qoladi.

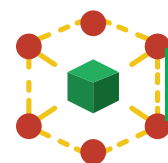
Shu munosabat bilan, kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish masalalarini ilmiy jihatdan tadqiq etish alohida dolzarblik kasb etadi. Korxonalar resurslarini tizimli tahlil qilish, ularning raqobat muhitidagi ahamiyatini aniqlash va strategik boshqaruv jarayoniga tatbiq etish orqali kichik ishlab chiqarish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlarini aniqlash mazkur maqolaning asosiy maqsadini tashkil etadi.

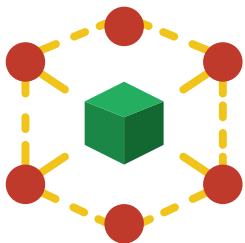
Hozirgi iqtisodiy sharoitda ishlab chiqarish korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash masalasi strategik boshqaruvning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Global bozorlar integratsiyalashuvi, texnologik yangilanishlarning jadallashuvi hamda iste'molchilar talabining individual va sifatga yo'naltirilgan tus olishi korxonalar faoliyatiga yangi talablarni qo'ymoqda. Ushbu jarayonlar kichik ishlab chiqarish korxonalarini uchun ayniqsa murakkab bo'lib, ularning raqobat muhitida barqaror faoliyat yuritishini ta'minlashda mavjud resurslardan samarali foydalanish zaruratini kuchaytirmoqda.

Kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarini iqtisodiyotda bandlikni ta'minlash, ichki bozorni to'ldirish va mahsulot turlarini diversifikatsiyalashda muhim rol o'ynashiga qaramay, ko'plab iqtisodiy va tashkiliy muammolarga duch kelmoqda. Xususan, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, ishlab chiqarish quvvatlarining pastligi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar hamda marketing va brending salohiyatining yetarli darajada rivojlanmaganligi ushbu korxonalar raqobatbardoshligini pasaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Bunday sharoitda an'anaviy, asosan narxga asoslangan raqobat strategiyalaridan foydalanish kichik korxonalar uchun uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlay olmaydi.

Poyabzal ishlab chiqarish bozorida raqobatning kuchayishi, import mahsulotlar ulushining ortishi va iste'molchilarning dizayn, sifat hamda individual yondashuvga bo'lgan talabining oshishi kichik korxonalarini strategik jihatdan yangicha yondashuvlarni izlashga majbur etmoqda. Ushbu sharoitda korxonaning ichki resurslari va imkoniyatlarini raqobat ustunligi manbai sifatida ko'rib chiqish alohida ahamiyat kasb etadi. Resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalariga bozor talablariga moslashuvchan javob berish, mahsulotlarni differentsiallash hamda tor bozor segmentlarida samarali faoliyat yuritish imkonini yaratadi.

Shu bilan birga, amaliyotda ko'plab kichik ishlab chiqarish korxonalarida resurslar tahlili yetarli darajada chuqur olib borilmaydi. Resurslar ko'pincha faqat ishlab chiqarish jarayonini ta'minlovchi omil sifatida qaralib, ularning strategik ahamiyati, raqobat ustunligini shakllantirishdagi

roli va uzoq muddatli rivojlanish imkoniyatlari to'liq baholanmaydi. Natijada, korxonalarining mavjud resurs salohiyati to'liq ishga solinmaydi va raqobat muhitida ularning pozitsiyasi zaiflashib boradi.

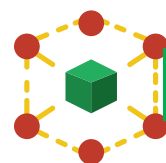
Mazkur holatlar kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish masalalarini ilmiy jihatdan chuqur o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Korxonalar resurslarini aniqlash, baholash va ularni strategik boshqaruv jarayoniga integratsiyalash orqali raqobatbardoshlikni oshirish imkoniyatlarini tadqiq etish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarb hisoblanadi. Shu sababli, mazkur mavzuning o'rganilishi kichik ishlab chiqarish korxonalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash va raqobat muhitida samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

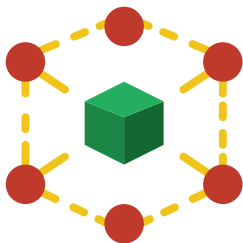
ADABIYOTLAR TAHLILI. So'nggi yillarda korxonalar resurslari va raqobat strategiyasi masalalari strategik boshqaruv tadqiqotlarining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanib, ayniqsa kichik va o'rta ishlab chiqarish korxonalarini faoliyati kontekstida keng o'rganilmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda raqobat ustunligini ta'minlashda tashqi bozor omillaridan ko'ra, korxonaning ichki resurslari, ularni boshqarish va moslashtirish qobiliyatlari ustuvor ahamiyat kasb etayotgani ta'kidlanadi.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda resurslarga asoslangan yondashuv zamonaviy sharoitga mos holda qayta talqin qilinmoqda. Jumladan, Jay Barney va hammualliflarining tadqiqotlarida resurslar raqobat ustunligining yagona manbai emasligi, balki ularni strategik muvofiqlashtirish va samarali boshqarish hal qiluvchi omil ekanligi asoslab beriladi (Barney, Ketchen & Wright, 2021). Mualliflar resurslarning mavjudligi kichik korxonalar uchun yetarli emasligini, boshqaruv sifati va strategik qarorlar raqobat natijalarini belgilashini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarini sharoitida muhim bo'lsa-da, tadqiqotlar asosan umumiy biznes muhiti doirasida olib borilgan bo'lib, aniq tarmoq xususiyatlari yetarli darajada ochib berilmagan.

Kichik va o'rta biznes subyektlarida strategik boshqaruv masalalari Sascha Kraus va hamkorlar tomonidan empirik tadqiqotlar asosida o'rganilgan. Ularning xulosalariga ko'ra, kichik korxonalarda raqobat ustunligi ko'proq nomoddiy resurslar, jumladan bilim, tashkiliy moslashuvchanlik va innovatsion salohiyat orqali shakllanadi (Kraus et al., 2022). Tadqiqotning kuchli tomoni shundaki, u kichik korxonalar faoliyatining real sharoitlarini hisobga oladi, biroq ishlab chiqarish tarmoqlarida, xususan yengil sanoatda resurslar tarkibining farqlanishi yetarli darajada chuqurlashtirilmagan.

Raqobat strategiyasi va innovatsion resurslar o'rtasidagi bog'liqlik masalalari John Donkor va hammualliflar tomonidan tadqiq etilgan. Ularning tadqiqotlarida kichik ishlab chiqarish korxonalarida dizayn, texnologik bilimlar va mahsulotni individuallashtirish raqobatbardoshlikni oshiruvchi muhim omillar sifatida ko'rsatiladi (Donkor et al., 2022). Biroq ushbu ishlar ko'proq

innovatsion faoliyatga e'tibor qaratib, resurslar asosida strategiya shakllantirish mexanizmlarini to'liq yoritmaydi.

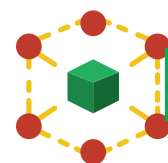
Zamonaviy strategik boshqaruv tadqiqotlarida resurslar va bozor o'zgarishlariga moslashuv masalalari David Teece tomonidan ishlab chiqilgan yondashuvlarda yoritilgan. Teece (2020) kichik va o'rta ishlab chiqarish korxonalarini uchun raqobat ustunligi resurslarning o'zidan ko'ra, ularni qayta konfiguratsiya qilish va bozor talablariga moslashtirish qobiliyati bilan belgilanadi, deb hisoblaydi. Ushbu qarash poyabzal ishlab chiqarish kabi tez o'zgaruvchan bozor sharoitiga ega tarmoqlar uchun muhim nazariy asos bo'lsa-da, uni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari yetarli darajada aniq ifodalanmagan.

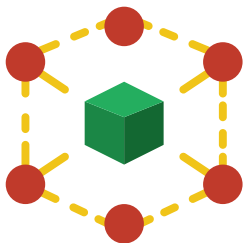
O'zbek olimlarining so'nggi yillardagi tadqiqotlarida ham kichik ishlab chiqarish korxonalarida resurslardan foydalanish va raqobat strategiyasi masalalari keng o'rganilmoqda. Jumladan, R.X. Karimov va Sh.S. Xudoyberdiyev (2020) kichik sanoat korxonalarida raqobat strategiyasini shakllantirishda ichki resurslar tahlilining yetarli emasligini asosiy muammo sifatida ko'rsatadi. Mualliflarning fikricha, resurslar strategik jihatdan baholanmagan sharoitda raqobat strategiyasi qisqa muddatli bo'lib qoladi.

Shuningdek, M.Q. To'xtasinov (2021) yengil sanoat korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda dizayn, malakali mehnat resurslari va texnologik salohiyatni asosiy strategik resurslar sifatida belgilaydi. Ushbu tadqiqot tarmoq xususiyatlarini hisobga olishi bilan ahamiyatli bo'lsa-da, resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirishning bosqichlari va mexanizmlari yetarli darajada tizimlashtirilmagan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy tadqiqotlarda resurslarga asoslangan yondashuvning zamonaviy nazariy asoslari yetarli darajada ishlab chiqilgan bo'lsa, mahalliy tadqiqotlarda ushbu yondashuvning amaliy jihatlari ustuvor hisoblanadi. Biroq kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish masalalari alohida tarmoq kesimida kompleks va tizimli tarzda yetarli darajada o'rganilmagan. Mazkur holat ushbu yo'nalishda chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borish zaruratini asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Mazkur tadqiqotda kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish jarayonini o'rganishda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, mantiqiy umumlashtirish, taqqoslash va iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi. Resurslarga asoslangan yondashuv doirasida korxonaning moddiy, moliyaviy, mehnat va nomoddiy resurslari aniqlanib, ularning raqobatbardoshlikka ta'siri baholandi. Shuningdek, kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida qo'llanilayotgan raqobat strategiyalarining resurslar tarkibi bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi. Tadqiqot natijalarini asoslashda zamonaviy xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlar qiyosiy tahlil qilinib, ularning xulosalari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR. Kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida raqobat strategiyasini shakllantirish jarayonini resurslar asosida tahlil qilish korxonaning ichki imkoniyatlari va bozor sharoitlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi. Tadqiqot doirasida kichik ishlab chiqarish korxonalarining mavjud resurslari tarkibi, ularning raqobatbardoshlikka ta'siri hamda strategik ahamiyati tizimli ravishda o'rganildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida raqobat ustunligini shakllantirishda resurslarning nafaqat mavjudligi, balki ularni boshqarish va strategik yo'naltirish darajasi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Birinchi bosqichda korxonalar resurslari guruhlashtirilib, ularning raqobat strategiyasini shakllantirishdagi roli baholandi. Resurslar moddiy, moliyaviy, mehnat va nomoddiy resurslar guruhlari ajratildi.

1-jadval

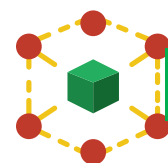
Kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslar tarkibi va ularning raqobatbardoshlikka ta'siri

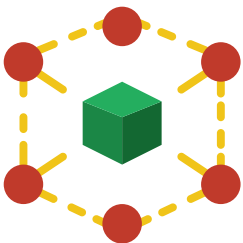
Resurslar guruhi	Resurslar mazmuni	Raqobatbardoshlikka ta'siri
Moddiy resurslar	Ishlab chiqarish uskunalari, xomashyo sifati, ishlab chiqarish quvvati	Mahsulot sifati va ishlab chiqarish barqarorligini belgilaydi
Moliyaviy resurslar	Aylanma mablag'lar, investitsiya va kredit imkoniyatlari	Modernizatsiya va innovatsiyalarni moliyalashtirish imkonini beradi
Mehnat resurslari	Ishchi kuchining malakasi, tajribasi, mehnat unumdorligi	Dizayn moslashuvchanligi va mahsulot sifatini oshiradi
Nomoddiy resurslar	Texnologik bilimlar, dizayn salohiyati, tashkiliy madaniyat, mijozlar bilan aloqalar	Barqaror va uzoq muddatli raqobat ustunligini ta'minlaydi ¹

Ilmiy-amaliy tahlil: Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatdiki, kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida moddiy va moliyaviy resurslar ko'pincha cheklangan bo'lib, ular yirik korxonalar bilan to'g'ridan-to'g'ri raqobatlashish imkonini bermaydi. Shu sababli, raqobatbardoshlik asosan mehnat va nomoddiy resurslar orqali shakllanadi. Xususan, malakali ishchi kuchi, dizayn tajribasi va texnologik bilimlar mahsulotni differensiallash va bozor talablariga moslashtirish imkonini beradi.

Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, ko'plab kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslardan foydalanish asosan operatsion darajada amalga oshiriladi. Resurslar mavjud bo'lsa-da,

¹ Barney et al., 2021; Kraus et al., 2022; Karimov & Xudoyberdiyev, 2020; To'xtasinov, 2021

ularning strategik qiymati, raqobat ustunligini shakllantirishdagi roli yetarli darajada baholanmaydi. Bu holat raqobat strategiyasining qisqa muddatli va beqaror bo'lishiga olib keladi.

Keyingi bosqichda resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish jarayoni konseptual model asosida tahlil qilindi.

1-rasm. Resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirishning konseptual modeli (muallif ishlanmasi)

- Korxonalar resurslarini aniqlash va tasniflash
- Resurslarning strategik ahamiyatini baholash
- Raqobat ustunligini shakllantiruvchi asosiy resurslarni tanlash
- Mos raqobat strategiyasini ishlab chiqish
- Strategiyani amalga oshirish va natijalarni monitoring qilish

Ilmiy izoh: Mazkur model kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida strategik boshqaruv jarayonini tizimlashtirish imkonini beradi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, amaliyotda ko'plab korxonalarda birinchi va ikkinchi bosqich qisman amalga oshiriladi, biroq resurslar asosida strategiya ishlab chiqish, uni amalga oshirish va monitoring qilish bosqichlari yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Natijada, resurslar strategik ustunlik manbai sifatida to'liq ishga solinmaydi.

Shuningdek, raqobat strategiyalarining resurslar tarkibi bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi.

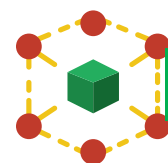
2-jadval

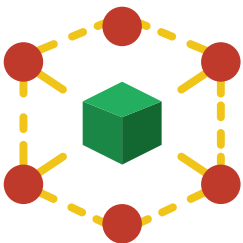
Raqobat strategiyalarining resurslarga bog'liqligi va kichik korxonalar uchun samaradorligi

Raqobat strategiyasi	Asosiy tayanch resurslar	Amaliy samaradorlik
Narx bo'yicha yetakchilik	Moliyaviy va moddiy resurslar	Past
Differensiallash	Nomoddiy va mehnat resurslari	Yuqori
Fokuslangan strategiya	Maxsus bilim, dizayn va tajriba	Yuqori ²

Amaliy tahlil: Jadvaldan ko'rinib turibdiki, narx bo'yicha yetakchilik strategiyasi kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarini uchun resurs cheklovlari sababli yuqori xavfga ega. Bunday strategiya katta ishlab chiqarish hajmi va moliyaviy imkoniyatlarni talab qiladi. Aksincha, differensiallash va fokuslangan strategiyalar kichik korxonalar uchun maqbul bo'lib, ular mahsulot dizayni, individual buyurtmalarni bajarish va mahalliy bozor ehtiyojlariga moslashish orqali raqobat ustunligini shakllantirish imkonini beradi.

² Kraus et al., 2022; Donkor et al., 2022; Teece, 2020

O'tkazilgan ilmiy-amaliy tahlillar natijasida aniqlanishicha, resurslar asosida shakllantirilgan raqobat strategiyasi kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarining bozor sharoitlariga moslashuvchanligini oshiradi, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini yaxshilaydi hamda mijozlar sodiqligini mustahkamlaydi. Natijada, korxonaning raqobatbardoshligi qisqa muddatli ustunlikdan uzoq muddatli barqaror rivojlanish bosqichiga o'tadi.

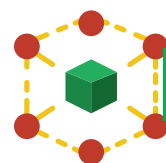
XULOSA. Mazkur tadqiqot kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida raqobat strategiyasini shakllantirishda resurslarga asoslangan yondashuvning nazariy va amaliy ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bozor raqobatining kuchayishi va tashqi muhit omillarining beqarorligi sharoitida kichik ishlab chiqarish korxonalarining raqobatbardoshligi asosan ularning ichki resurslari va ushbu resurslardan strategik foydalanish darajasi bilan belgilanadi.

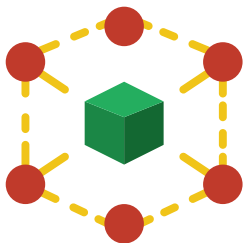
O'tkazilgan tahlillar kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida moddiy va moliyaviy resurslarning cheklanganligi narxga asoslangan raqobat strategiyasining uzoq muddatli samaradorligini pasaytirishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, mehnat va nomoddiy resurslar, xususan malakali ishchi kuchi, dizayn salohiyati, texnologik bilimlar, tashkiliy madaniyat hamda mijozlar bilan barqaror aloqalar raqobat ustunligini shakllantirishda asosiy strategik omillar sifatida namoyon bo'ldi. Ushbu resurslar kichik korxonalariga mahsulotni differentsiallash, individual buyurtmalarni bajarish va bozor talablariga tez moslashish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, amaliyotda ko'plab kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslardan foydalanish jarayoni asosan operatsion darajada tashkil etilgan bo'lib, resurslarning strategik qiymati yetarli darajada baholanmaydi. Bu holat raqobat strategiyasining fragmentar va qisqa muddatli bo'lishiga olib keladi. Shu sababli, resurslarni aniqlash, baholash va ularni raqobat strategiyasini shakllantirish jarayoniga tizimli ravishda integratsiyalash zarurati ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan resurslar asosida raqobat strategiyasini shakllantirish modeli kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu model korxonalar resurslari va raqobat strategiyasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash, raqobat ustunligini shakllantiruvchi ustuvor resurslarni belgilash hamda strategiyani amalga oshirish va monitoring qilish jarayonlarini tizimlashtirish imkonini beradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari kichik poyabzal ishlab chiqarish korxonalarida resurslarga asoslangan raqobat strategiyasini shakllantirish raqobatbardoshlikni oshirishning muhim sharti ekanligini ko'rsatadi. Mazkur yondashuv kichik korxonalarining bozor sharoitlariga moslashuvchanligini kuchaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlash imkonini beradi. Olingan ilmiy xulosalar kelgusida kichik ishlab chiqarish korxonalarini faoliyatida strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilishda, shuningdek ushbu

yoʻnalishda chuqurlashtirilgan empirik tadqiqotlar olib borishda nazariy va amaliy asos boʻlib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Karimov, R.X., Xudoyberdiyev, Sh.S. (2020). *Kichik sanoat korxonalarida raqobat strategiyasini shakllantirish masalalari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 2, 58–66.
2. Toʻxtasinov, M.Q. (2021). *Yengil sanoat korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirish omillari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.*
3. Abduqodirov, A.A. (2019). *Kichik biznes subyektlarida resurslardan samarali foydalanish masalalari. Biznes va innovatsiyalar*, 4, 41–48.
4. Rahimov, B.S. (2022). *Ishlab chiqarish korxonalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish yoʻllari. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 1, 73–80.
5. Yuldashev, U.Sh. (2020). *Raqobat muhitida korxonalar resurslarini boshqarishning nazariy asoslari. Iqtisodiyot va taʼlim*, 3, 90–97.
6. Xolmatov, D.Q. (2018). *Yengil sanoat korxonalarida innovatsion rivojlanish omillari. Toshkent: Fan va texnologiya.*
7. Barney, J.B., Ketchen, D.J., Wright, M. (2021). *Resource-based theory and the value creation framework. Journal of Management*, 47(7), 1936–1955.
8. Kraus, S., Breier, M., Dasí-Rodríguez, S. (2022). *The role of strategic management in SMEs. Journal of Business Research*, 139, 139–152.
9. Teece, D.J. (2020). *Dynamic capabilities and entrepreneurial management. Strategic Management Review*, 1(1), 1–19.
10. Donkor, J., Donkor, G.N.A., Kankam-Kwarteng, C. (2022). *Innovation capability and SME competitive advantage. Sustainability*, 14(3), 1–18.
11. Grant, R.M. (2020). *Contemporary Strategy Analysis. 10th ed. Hoboken: Wiley.*
12. Helfat, C.E., Peteraf, M.A. (2019). *Managerial cognitive capabilities and the microfoundations of dynamic capabilities. Strategic Management Journal*, 40(5), 789–813.

